

Mnoho druhů českých rostlin z přírody mizí, ale šíří se teplomilné a nepůvodní druhy

25.4.2024 - | Masarykova univerzita

Přírodní prostředí je v posledních desetiletích podle vědců a vědkyň stále více ovlivňováno globálními změnami způsobenými zejména vlivem člověka. Ke změnám v české květeně dochází v důsledku několika faktorů, jejichž význam se v čase mění. „Nejvíce ubývají druhy, které jsou typické pro rašeliniště, světlé lesy, suché trávníky a málo produktivní pastviny, jež jsou chudší na živiny. Často jde o druhy vyžadující pravidelnou pastvu nebo seč, což souvisí mj. s ukončením tradičního hospodaření. To pak vede k postupnému snižování kvality přírodních stanovišť a mizení specializovaných druhů. Výsledky také potvrzují úbytek druhů zařazených do národního Červeného seznamu cévnatých rostlin,“ shrnuje botanička Klára Klinkovská z Ústavu botaniky a zoologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity.

V průběhu posledních 60 let u nás ale také dochází z mnoha důvodů k šíření některých druhů. Dobře pak lze vysledovat, jak se v průběhu času mění faktory, které šíření ovlivňují, a jejich význam. V posledních 20 letech se začínají šířit zejména teplomilné rostliny a nepůvodní druhy pocházející z teplejších oblastí, což může být podle botaniků důsledkem klimatických změn. Naopak v 60. a 70. letech ovlivňovalo proměnu květeny na našem území především narušování krajiny člověkem a eutrofizace. „Velký vliv má zejména nárůst obsahu dusíku a fosforu v půdě způsobený splachy hnojiv z polí nebo atmosférickým spadem dusíku,“ vysvětluje Klinkovská. Přibývaly tak hlavně konkurenčně silné druhy, které úspěšně osídlují nová stanoviště.

Zhruba mezi lety 1981 a 2000 se podle studie začínal projevovat vliv zarůstání pozemků a houstnutí lesů, kde se lépe šířily druhy tolerantní k zastínění a vázané na méně narušená stanoviště. „Kvůli kolektivizaci a intenzifikaci zemědělství v předchozích dekáдах zaniklo mnoho malých farem. Došlo k opuštění pozemků původně využívaných jako pastviny nebo louky, ze kterých se pravidelně sklízelo seno. Dříve obhospodařované pozemky tak začaly postupně zarůstat,“ popisuje mladá výzkumnice, která pro svůj výzkum změn flóry a vegetace České republiky v čase obdržela stipendium Brno Ph.D. Talent.

Pro vyhodnocení změn vědci využili data z databáze české flóry a vegetace Pladias, která v současné době obsahuje více než 15 milionů záznamů o výskytu planých a zplanělých rostlin za více než 200 let a je unikátním zdrojem informací o rozšíření rostlin v prostoru i čase. „Tyto údaje ale nikdy nebyly sbírány systematicky. Různí botanici se soustředili na určitá území, biotopy nebo druhy, zatímco jiné byly v různých obdobích opomíjeny. Tím vzniká riziko, že by odhadnuté změny mohly odrážet kvalitu dat spíš než skutečné trendy,“ upozorňuje Klinkovská. Pro vyhodnocení změn v rozšíření druhů v čase proto bylo potřeba využít výpočetně náročné modely, které tyto nedostatky pomohly omezit.

Brněnští botanici se chystají výzkum změn květeny dále rozšířit. Během posledních tří let shromáždili údaje z opakovaného sledování rostlinných společenstev v databázi ReSurveyEurope. „Naše databáze obsahuje údaje z více než 120 tisíc ploch po celé Evropě, kde byly opakovaně zaznamenávány všechny druhy rostlin s časovým odstupem let až několika desetiletí,“ dodává správkyně databáze Ilona Knollová z Ústavu botaniky a zoologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity. Tato mezinárodní databáze vědcům v následujících letech umožní podrobně vyhodnotit změny květeny celé Evropy.

<https://www.muni.cz/pro-media/tiskove-zpravy/mnoho-druhu-ceskych-rostlin-z-prirody-mizi-ale-siri-se-teplomilne-a-nepuvodni-druhy>